

Zaptedilmeyen üç mühim kale

Ankara'dan Ahmed Özdemir: “Telvihat-ı Tis’a’da tarikatlar için geçen, üç mühim ve sarsılmaz kale-i İslâmiyeden bir kalesidir” ifadelerinde üç mühim kal’a-i İslâmiye’den biri tekkeler; öteki iki kale hangileridir?”

Tarikat Rehberi

Telvihat-ı Tis’a Risalesi’nde Bediüzzaman, tarikatların hakikatlerinden, öneminden, mesleklerinden, ifrat ve tefritinden, vartalarından, faydalarından bahseder. Tarikatın bir kutbu gibi tarikatı, tasavvufu, velâyeti, seyr-i süluku, vahdetü’l-vücudu, tarikatta sünnet, ihlâs ve hizmet anlayışlarını, şeriat, tarikat ve hakikat mefhumlarını, tarikatta dikkat edilecek hususları, tarikatın meyve ve faydalarını izah eder.

Bu Risale bir tarikat rehberi hüviyetindedir. Okuyucusu ister ehl-i tarik olsun, ister sadece doğru bilgi arayan birisi olsun, isterse Nur Talebesi olsun, tarikat ile ilgili hemen her meseleyi tam bir vukufiyetle öğrenir.

Bu Risaleyi okuyunca tarikat kurumunun bin yıldan beri İslâm ümmeti için çok önemli bir vazifeyi icra ettiğini, İslâm ümmetinin üç önemli kalesinden birisi olduğunu, kurum olarak hakkının yenmemesi gerektiğini kavriyorsunuz.

Mahallemizdeki Beytullah

Diğer iki kalenin ne olduklarını anlamak için İslâm Tarihine topyekûn bakmak lâzımdır. Bunlardan ilki mabet veya beytullah vasfıyla ifadesini bulan, içinde Allah’a doğrudan secde ve ibadet edilen, bütün ümmete her zaman manevî güç kaynağı olarak açık bulunan, ilk yıllarda halka açık bir okul ve içtimaî kurum olarak vazife icra eden camilerdir.

Cenab-ı Allah, Kâbe’yi insanların her türlü işi için toplantı ve güven yeri ve ibadet mekânı olarak vasf ediyor ve Kâbe’ye “evim” diyerek, Hazret-i İbrahim’e (as) temiz tutulmasını emrediyor.¹ Bu sebeple Kâbe’ye beytullah denmiştir. Resulullah Efendimiz (asm) diğer mescit ve camilere de beytullah demiştir.² Diğer bir âyette de “Allah’ın mescitleri” vasfıyla anılan camileri ‘Allah’a ve ahiret gününe iman eden, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allah’tan başkasından korkmayan kimselerin

bina ve imar edeceklerini' 3 bildiriyor.

Başlangıçta Medine'de dokuz mescit vardı. Daha sonra Müslümanlar genişledikçe kendi mahal ve şehirlerine mescitler ve camiler inşa etmişlerdir.

Camiler, ilk yıllarda ibadet yeri olmakla beraber, içtimaî, idarî, siyasî, adlî, askerî, fikrî, ilmî hemen bütün toplum işlerinin içinde müzakere edildiği, Müslümanlar'ın dertlerinin dinlendiği, çareler üretildiği, çocuklara ve gençlere eğitim verildiği, dinin tebliğ edildiği, milletin can damarını teşkil eden kamu yapıları idi.

Medreseler: İlim Merkezleri

Müslümanlar geliştikçe her iş için ayrı kurumlar ve mekânlar açmaya başladılar. Camiler ibadet ve duâ merkezleri olarak bulunduğu mahalle nefes ve can olmaya ve ruh vermeye devam etti. Medreseler ayrı bir hizmet kolu olarak ayrıldı.

Müslümanlar medreseleri mümkünse camilerle birlikte külliye olarak plânladılar. Mümkün değilse ayrıca kurdular ve eğitime ve ilme büyük önem verdiler.

Planlı biçimde ilk medreseleri Karahanlıların kurduğu ve Türklerin medreseler eliyle büyük bir aydınlanma dönemi yaşadığı bilinmektedir. Semerkant, Buhara, Taşkent, Balasagun, Kaşgar gibi şehirler medreselerin düzenli çalışmalarıyla ilim merkezleri haline geldi. Sonradan İslâm âleminin her yerine yayıldı. Avrupa ortaçağ karanlığını yaşarken, Müslümanlarda çağ açıp çağ kapatacak ilmî gelişmeler yaşanıyordu. Bu merkezlerden ilmî buluşlarıyla İslâm'a hizmet eden ve tarihe yön veren birçok ilim adamı yetişti.

Fakat ne hazindir ki, Osmanlı'nın son iki yüz yılına girilince bu kurumlarda yer yer yozlaşmalar başladı. Cumhuriyetin kurucu iradesinin, her üç kurumu da ıslah edici tedbirler alacağına, yasalarla kapattığı veya kapatmaya çalıştığı da bilinmektedir. Camilerin birçoklarının ahıra çevrildiği hâlâ zihinlerde tazeliğini koruyor.

İslâm'ı bin yıl boyunca ayakta tutan üç kaleden birinin tarikat, diğer ikisinin de camiler ve medreseler olduğu kanaatindeyiz.

Dipnotlar:

- 1- Bakara Sûresi: 125; Hac Sûresi: 26.
- 2- Ebû Dâvûd, "Vitir", 14; İbn Mâce, "Mukaddime", 17.
- 3- Tevbe Sûresi: 18.